

MIRAN CIZELJ

MIRAN CIZELJ

Vzor vrhunskega vsestranskega športnika, komunista in borca naše socialistične revolucije

Rodil se je 8. maja 1915 v Gradcu, kjer je oče služboval kot nadučitelj, mati pa je gospodinjala. Miran je imel še starejšega brata Vladimira in starejšo sestro Olgo. Družina je živela dokaj skromno. V Maribor se je preselila kmalu po prvi svetovni vojni. Miran se je po končani klasični gimnaziji v Mariboru vpisal na pravno fakulteto v Ljubljani. Toda študij je pretrgal in šel na odsluženje vojaškega roka v bivšo jugoslovansko vojsko, kjer je postal rezervni podporočnik. 1939 je šel študirat na Državni inštitut za telesno kulturo (DIF) v Beograd. Tu se je 1941 pripravljaj na sklenitev študija, kar pa mu je preprečila nasilna nemška nacistična okupacija. Poročen je bil s Sonjo Gullin.

Miran Cizelj je bil osrednja športna osebnost zadnjega desetletja pred vojno v Mariboru. S svojim pojmovanjem športa in izrednimi dosežki v različnih športnih zvrsteh, s svojimi moralnimi vrlinami in pri tem že oblikovanim naprednim političnim prepričanjem je znal navdušiti in osvojiti mnoge mariborske športnike.

Kot mladince ga zasledimo med smučarji, plavalci, predvsem pa med telovadci pri Sokolu Maribor matica. Tu ga je pritegnila parтерна gimnastika, še posebej pa odbojka, v kateri je dosegel najvišje naslove: kot član odbojcarske vrste Sokola in kot stalni član državne reprezentance. 1932 se je prvič udeležil tabora mariborskih gozdovnikov ter se navdušil za hribe in planinstvo. V

Odbojkarji Sokola Maribor - matica 1930; Cizelj, Aleš, Brunčko, Škofič, Godina, Požar, Grgič, Slavinec. Večina je igrala v znameniti naraščajniški in članski vrsti dolgoletnih predvojnih odbojcarskih državnih prvakov

Miran Cizelj in Dušan Vodeb, soplezalca, vrhunska športnika, politična sodelavca in tovariša; na Rigljici v Martuljški skupini 1936

naslednjih letih je postal eden naših najuspešnejših alpinistov s preplezanimi smermi, ki so jih takrat uvrščali med najtežavnejše v Julijskih Alpah. Že njegov peti plezalni vzpon je bila direktna smer M. M. Debelakove v severni steni Špika. Takoj nato je plezal Bavarsko-skalaško smer, Prusik-Szabojevo in Dolgo nemško smer na Triglavu. Bil je v steni Jalovca, opravil je prvo ponovitev Hudičevega stebra v Prisojniku, bil je v stenah Škrlatice, Široke peči, Kukove špice, Velike Mojstrovke, Travnika in še drugod. Najbolj pa so mu bile pri srcu stene martuljških gora, kjer ima dve prvenstveni smeri: direktno v Rigljici in v severozahodni steni Špika

Kot tekmovalca v alpskih disciplinah smučanja zasledimo Mirana Cizlja februarja 1934, ko je bil uspešen pri Celjski koči. Januarja 1935 se je izkazal s sedmim mestom na vseslovenskem in državnem prvenstvu s smuku, marca z drugim mestom na Peci, aprila s četrnim mestom na triglavskem smuku in marca 1936 s četrnim mestom v slalomu za prvenstvo Pohorja na Klopnem vrhu. Z letom 1937 se je pričela doba Miranovih največjih uspehov. Tako je zmagal februarja v slalomu pri Senjorjevem domu, marca na istih terenih na tekmovanju v smučarskih likih (Maribor : Zagreb) ter 19. marca v smuku in slalomu na Peci. Zaradi služenja vojaškega roka 1938 se to leto tekmovanj ni udeležil. Svojo veliko vrednost pa je potrdil v letu 1939, ko je povsod zmagoval: 8. januarja v slalomu SPD, pri Senjorjevem domu, 5. februarja v smuku SPD na Ribniškem Pohorju, 19. februarja na banovinskem prvenstvu v slalomu pri Mozirski koči ter 26. februarja v smuku, slalomu in kombinaciji na podzveznem prvenstvu na Ribniškem Pohorju. Največji uspeh pa je dosegel na državnem prvenstvu v alpskih disciplinah 4. marca na Ribniškem Pohorju. Postal je državni prvak v smuku in zaradi osvojenega drugega mesta v slalomu tudi državni prvak v alpski kombinaciji. Poleg tega pa je bil še v moštvu s Čopom in Gajškom, ki je osvojilo moštveno državno prvenstvo. Zaradi intenzivnega študija in obveznosti smučarskega vaditelja na DIF ter političnega delovanja v Beogradu leta 1940 v smučanju in tudi v drugih športnih zvrsteh ni tekmoval. Njegova poslednja uspešna smučarska nastopa sta bila 5. in 12. januarja 1941, na Ribniškem Pohorju ter na Jesenicah, (precej smučarskih in tudi drugih Cizljevih tekmovalnih nastopov pa žal še ni bilo mogoče ugotoviti in registrirati).

Njegova športna vsestranskost, smisel in talent pa tudi vztrajnost so opazni v vseh telesno-kulturnih zvrsteh, v katerih je nastopal. Poleg telovadbe, odbojke, smučanja, alpinizma pa se je Miran Cizelj uspešno udejstvoval tudi v plavalni sekciji 1. SSK Maribor ter osvojil v letih pred vojno v skokih v vodo prvenstvo Slovenije. Pri 1. SSK Maribor je bil Miran Cizelj uspešen v letih 1933 in 1934 tudi v namiznem tenisu, od leta 1937 pa v prvem nogometnem moštvu tega društva. Z vso vztrajnostjo je gojil pri SK Železničar atletiko, pa tudi v Aeroklubu je bil aktiven. Po uspešno opravljenih poletih si je pridobil znak C jadralnega letalca.

Miran Cizelj je bil priljubljen med vsemi športniki Maribora in povsod, kamor so ga vodila tekmovanja ter druga pota. Veliko prijateljev je imel med sošolci in študenti. Zlasti pa je v predvojnih letih veljal za vzornega vrhunskega športnika. Posebej ga je krasila njegova poosebljena skromnost in tovariški odnos do prijateljev ter znancev.

O posebni človeški širini nam govori tudi njegova privrženost najrazličnejšim društvom. V njih se je oblikovala Miranova osebnost in tudi njegov prispevek tem društvom je bil pomemben. V telovadnem društvu Sokol Maribor - matica se je krepil od zgodnje mladosti. Njegova ljubezen do narave in domovine se je stopnjevala z naravoljubno, in domoljubno ter politično napredno vzgojo, ki jo je pridobival v Gozdovniški organizaciji in v Slovenskem planinskem društvu (SPD). V letih od 1934 do 1936 je tekmoval za smučarski klub Železničar in je bil tudi atlet pri tem društvu. Zlasti je bil dejaven v letih pred vojno pri 1. SSK Maribor (namizni tenis, skoki v vodo, nogomet). S svojimi najtesnejšimi sodelavci in tovariši, ki so bili povečini člani 1. SSK Maribor, pa je od leta 1937 prispeval, da je postala smučarska sekcija SPD med najkakovostnejšimi v državi, leta 1939 pa je postalo njeno moštvo državni prvak (Cizelj, Čop, Gajšek).

**Miran Cizelj (tretji z desne) med prijatelji
odseka za vodne športe 1. SSK Maribor 1936**

**Nogometno moštvo 1. SSK Maribor 1937:
Vesnaver, Cizelj, Korent, Welle, Tičar, Gomolj,
Vidic, D. Vodeb, Marguč, Priveršek, Šonaja**

Med telesnokulturnimi in drugimi društvi Miran Cizelj ni videl meja. Nasprotno, povsod si je pridobival nove tovariše in znance. Tako je bil resnično najvsestranejši, najkakovostnejši in najpriljubljenejši mariborski športnik. Miran Cizelj pa ni deloval zgolj na telesno-kulturnem področju, temveč tudi v šolskih - študentskih, kulturnih in drugih društvih. Zlasti pa je pomembna njegova napredna politična opredelitev. Tako je znano, da je vedel za delovanje revolucionarne komunistične skupine, imenovane Apih - Vrunč, ki je bila aktivna v sokolski organizaciji od 1932 do maja 1934. Takrat je policija skupino zaprla, Mirana Cizlja pa kot simpatizerja in sodelavca skupine tudi zaslišala. Miranov vzornik je bil prav tako brat Vlado, ki ga je imela policija registrirane kot komunista. Pomembno žarišče marksistično opredeljene večine članov je bil alpinistični odsek SPD Maribor, katerega soustanovitelj je bil 1937 tudi Miran Cizelj. Ta odsek je vodil znani Miranov dober prijatelj in sodelavec ter član KP Mirko Lorgar.

Kdaj naj bi bil Miran Cizelj sprejet v članstvo KPS ali KPJ, ni ugotovljeno. Vendar nam njegovo obnašanje, delovanje in osebna politična opredelitev potrjujejo, da je bil že pred vojno prepričan marksist. Med drugim se je s člani alpinističnega odseka udeleževal študijskih šestankov, kjer so obravnavali marksistično in partijsko literaturo. Družil se je s komunisti ali levičarsko opredeljenimi športniki 1. SSK Maribor ter tudi z drugimi komunisti in se z njimi udeleževal protinacističnih in protirežimskih demonstracij, akcij ali manifestacij, ki jih je organizirala mariborska organizacija KPS.

Četudi so na voljo skromni podatki o Miranovem političnem delovanju v Beogradu od leta 1939 do 1941, pa sta dva med njimi le dokaj pomembna. Prvi nas opozarja, da je bil na DIF znan med študenti kot komunist, da se je izključno družil s kolegi komunisti, z njimi deloval vsa leta, drugi pa, da se je 1940 udeležil kot član slovenske delegacije neke pomembne zvezne konference napredne študentske mladine v Beogradu. Po uspehih je bil odličen študent, med kolegi pa priljubljen kot dober tovariš ter zelo angažiran na področju revolucionarnega delovanja.

Prišlo je usodno leto 1941, leto okupacije in upora. Miran se je takoj opredelil za odpor. 22. junija je bil v Mariborski koči na Pohorju med sedmimi udeleženci, kamor je prinesel delegat OF iz Ljubljane navodila za vstajo ter kako naj vsak v tem težkem obdobju deluje v uporah med članstvom Gozdovniške organizacije, SPD in 1. SSK Maribor. Torej tam, kjer so že prej aktivno delovali. Okupator je to skupino že čez nekaj dni razbil, vendar so se posamezniki postopoma vključevali v vstajo v krajih, kamor so prišli. Miran je pričel ilegalno delovati 1941 v Mariboru, da pa bi se izognil domačim nacistom, ki so ga dobro poznali, in da bi lahko uspešneje deloval, se je umaknil v Mattersburg v Avstrijo. Služboval je na železnici, kar mu je omogočilo, da je lažje še naprej vzdrževal zveze s privrženci OF v Mariboru in drugod. Miran se je tako vključil v verigo odločnih borcev proti okupatorju in za zmago socialistične revolucije. Drugačne odločitve pri njem ni bilo pričakovati, saj je izhajal iz naprednih sredin domoljubov in revolucionarjev. Ni naključje, da je šlo samo iz prvega nogometnega moštva 1. SSK Maribor zadnjih predvojnih let, kjer je igral tudi Miran, kar devet članov med partizane. V sredinah, kjer je Miran pred vojno deloval, se je večina njegovih prijateljev in sodelavcev v času okupacije opredeljevala za narodnoosvobodilno gibanje. 1943 je Miran Cizelj - Savo organiziral v Mariboru nekaj trojk ter priskrbel šapirograf za ilegalno tehniko. Toda gestapo je odkril delovanje trojk in drugih članov odporniškega gibanja. Mirana Cizlja in njegovega sodelavca Vojmira Jurkoviča so pravočasno

Smučarji SPD Maribor (hkrati tudi člani 1. SSK Maribor) na Seniorjevem domu 1939: Škofič, Voller, Jovović, Škapin, Cizelj, Božo Gajšek, Čop, Podlesnikova, Plauštajner, Veble

**Miran Cizelj krmari zanesljivo zmagi naproti,
pod Senjorjevim domom 1939**

obvestili, tako da sta v začetku novembra 1943 uspela zbežati k partizanom na Gorenjsko. Jurkovič je kmalu postal politični komisar 3. kranjske čete Gorenjskega odreda, Miran pa operativni oficir te čete. Bojevanje pogumnega političnega komisarja Jurkoviča pa je bilo žal kratko. 30. novembra 1943 je padel pri Ambrožu pod Krvavcem. Prijateljeva smrt je Mirana hudo prizadela, vendar je vsestranske napore in boj proti okupatorju nadaljeval s podvojeno močjo. Toda neizprosni boj je terjal še drugo dragoceno žrtev. V začetku januarja 1944 se je četa bojevala v mrazu in snežnem viharju proti Nemcem blizu koče na Poljani pod Storžičem. Miran je v tem boju pogumno prednjačil. S komandirjem čete je dobro vodil potek spopada in četa je uspela pregnati sovražnika v Tržič. Uspeha so se vsi veselili, toda Miran je moral nemudoma na zdravljenje. V zasedi, kjer so borci dolgo ležali v snegu, se je prehladil in hudo zbolel za pljučnico. Odnegli so ga v vas Spodnje Vetrno nad Križami pri Tržiču. Izdajalec, ki je zvedel, da se v samotni domačiji pod gozdom zdravi hudo bolan partizan, je to sporočil policiji v Križe. Nemci so 18. januarja 1944 hišo obkolili, tako da za Mirana ni bilo rešitve. V prvem nadstropju je odjeknil iz njegove pištole strel. Konec je bilo plemenitega življenja pogumnega partizana, komunista, vrhunskega športnika, veliko obetajočega telesnokulturnega strokovnjaka - pedagoga ter izredno skromnega in vzornega nenadomestljivega tovariša.

V povzetku lahko sklenemo, da je Mirana Cizlja porajalo obdobje najprej naprednega, potem pa levičarskega revolucionarnega boja v času od 1933 do 1941. Njegovi odločitvi za narodno-osvobodilno gibanje leta 1941 in odhod med partizane leta 1943 pa sta bili samo logično nadaljevanje poti, po kateri je pogumno hodil v letih pred vojno. Tudi poslednji, sebi namenjeni strel, ki mu je pretrgal utrip življenja, je bilo pogumno dejanje. Zavestno se je odločil za smrt, raje kot da bi prišel sovražnikom - mučiteljem živ v roke.

Svojemu nepozabnemu tovarišu in borcu so planinci v povojnih letih odkrili na hiši v Spodnjem Vetrnem, kjer je padel, spominsko ploščo s Kajuhovimi verzi. Vsako leto se športniki Partizana Križe in drugi ob praznikih poklonijo svojemu velikemu vzorniku in ploščo zasujejo s cvetjem. Planinci so mu postavili tudi pod Martuljkovo skupino na Peči doprsni kip. Plavalci so mu vzdali ploščo v skakalni stolp na Mariborskem otoku. Plošče pa žal ni več, ker so morali pred leti stolp podreti. Po Miranu Cizlju se imenuje tudi ulica v Mariboru. Smučarski klub Branik prireja vsako leto slalom z mednarodno udeležbo za Cizljev memorial pri Ribniški koči na Pohorju. Samoupravna interesna telesnokulturna skupnost občine Maribor pa podeljuje od 1980 dalje posebno Cizljevo plaketo kot najvišje družbeno priznanje za dosežke in delo na področju telesne kulture v občini Maribor. Ob proslavljanju 60. obletnice društva sta mu 28. junija 1980 smučarski klub Branik in MŠD Branik postavila pri Ribniški koči na Pohorju na njegovih najljubših terenih spomenik. Granitni kvader simbolizira čvrst Miranov narodnostni in revolucionarni značaj. Avtor spomenika Vojko Štuhec je z likovnima izrazoma poudaril Miranovo smučarsko in alpinistično dejavnost. Spomenik izpopolnjujeta dve bronasti plošči. Na eni je stvarno zgodovinsko besedilo o Miranu Cizlju (avtor Mirko Fajdiga), na drugi strani pa so tile verzi pesnika Janka Čara:

Zemljo slovensko si ljubil z žarom srca:
julijske vode, smučin srebrnenje,
tihe gozdove in stene previsnih gora.
Njej si podaril najdražje - življenje.

Ob koncu želimo poudariti, da je v pričujočem prispevku veliko povedanega o našem vzorniku, vendar je povsem očitno, da bo potrebno pomembno osebnost Mirana Cizlja čimprej osvetliti v daljšem besedilu in celovito. Zlasti bo potrebno temeljiteje raziskati njegovo udejstvovanje v naprednem političnem revolucionarnem delovanju z udeležbo v narodnoosvobodilnem boju, dosežke na telesnokulturnem področju ter oblikovati besedilo o njegovem moralnopolitičnem liku.

Mirko Fajdiga

**Spomenik Miranu Cizlju na Peči pod
Martuljkovo skupino**

**Ob 60. obletnici društva sta smučarski klub
Branik in MŠD Branik postavila pri Ribniški
koči spomenik Miranu Cizlju. Odkril ga je
28. junija 1980 Stane Dolanc, član predsedstva
CK ZK Jugoslavije**

Viri in literatura:

1. Miran Cizelj, v arhivu muzeja NO Maribor;
2. Mirko Lorgar, spomini, v arhivu muzeja NO Maribor;
3. Mirko Fajdiga, spomini, v arhivu muzeja NO Maribor;
4. Milica Ostrovska, podatki o delovanju M. Cizlja od 1941 do novembra 1943; v arhivu muzeja NO Maribor;
5. Milena Lešnik, izjava v arhivu NO Maribor;
6. Miloš Rutar (in Dušan Vodeb), Športnik, partizan, tovariš; »Večer« 10., 11., 12., 13., 14., in 17. 6. 1980;
7. Dušan Vodeb, Miran Cizelj, Zbornik 1. SSK Maribor, SŠD Polet, MŠD Branik, Maribor 1980;
8. Fotografije so posredovali: Dušan Vodeb (5), Erik Aleš, Saška Mlaker, Ivan Gajšek, Danilo Škofič.

981-01347

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK TEMELJNA TELESNOKULTURNA SKUPNOST MARIBOR • BESEDILO
MIRKO FAJDIGA • NASLOVNA STRAN IN OPREMA BOGDAN REICHENBERG • TISK DRAVSKA TISKARNA
MARIBOR JANUARJA 1981